

THE STRATEGY OF IMPLEMENTING PATERNITY OF MODERN YOUTH

In the scientific article the author emphasizes the urgency of this problem, identifying the causes of depreciation in the modern world, namely in Ukraine, and the cult of paternity among young people. The definition of fatherhood and its structure are determined. On the base of analyzed scientific sources the author has identified two types of implementing paternity strategies: the first one is parental role perception as temporary or permanent restrictions for their own self-realization; the second one is parental role perception as rising new opportunities for self-realization and self-development. As a radical expression of the first strategy parents consider the idea of voluntary childlessness (child-free). In addition, young people choose the most optimal strategy, namely the availability of parental maturity components, shaped by psychological and social maturity.

Key words: paternity, conscious paternity, paternity structure, parental role, the strategies of implementing paternity, parental maturity.

УДК 37.032 (477)

В. Ф. Решетняк

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглянуто проблему структурування загальноосвітніх закладів як чинника розвитку інтелектуального потенціалу учня в умовах переходу системи освіти на особистісно орієнтовану модель навчання. Обґрунтовано необхідність приведення загальноосвітнього процесу з урахуванням задатків і здібностей учнів як умови підвищення ефективності пізнавальної діяльності.

Ключові слова: система освіти, освітні рівні, задатки, здібності, дитиноцентризм, природовідповідність, особистісно-зорієнтована система освіти, структура освітніх закладів, обмін досвідом, методична робота.

Постановка проблеми. Соціально-економічний, інноваційний, національно-культурний розвиток держави великою мірою залежить від розвитку інтелектуального творчого потенціалу нації. Саме тому одним з основних завдань системи національної освіти суверенної України є формування творчої, соціально активної, національно свідомої, всебічно розвиненої особистості, що прямо пов'язане з розкриттям інтелектуального творчого потенціалу кожної дитини. У сучасних умовах саме це завдання визначається як один із пріоритетних напрямів реформування освіти. На ефективність реалізації означеного завдання впливає цілий ряд чинників, серед яких доцільно виділити найважливіші:

- мотивація діяльності педагогів, яка виявляється у визначенні державою їхнього соціально-економічного статусу;
- стан матеріальної та навчально-методичної бази загальноосвітніх навчальних закладів;
- система підготовки педагогічних кадрів у ВНЗ;
- система управління загальноосвітніми закладами;
- структура, контингент та система роботи загальноосвітніх закладів;
- можливість ефективного вибору учнем варіативної складової навчального плану.

Аналіз наукових джерел. Проблема розвитку інтелектуального потенціалу особистості полягає у створенні ефективної системи освіти, яка б спиралася на її індивідуальні інтереси, потреби, здібності та задатки. Ця проблема знайшла своє відображення в ідеї дитиноцентризму. Багато вчених в різні часи звертались до її розгляду. Я. А. Коменський, пізніше Ж. Ж. Руссо акцентували увагу на необхідності врахування вікових особливостей у розвитку дитини, розробивши свої власні вікові періодизації. На необхідності врахування індивідуальних особливостей дитини в системі виховання наголошували Я. Корчак, А. Макаренко. До обов'язкового всебічного вивчення особистості дитини, як умови ефективного впливу на неї,

закликав К. Ушинський. До дослідження проблеми взаємозв'язку задатків і здібностей в системі формування особистості зверталися Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Леонтьєв. На врахуванні індивідуальних особливостей дитини побудовані педагогічні технології В. Сухомлинського. Дослідники В. Кремень, І. Бех, О. Сухомлинська розвивають ідеї дитиноцентризму в сучасній вітчизняній педагогіці. Разом з тим залишається недостатньо дослідженою проблема впливу системи загальної середньої освіти в цілому, зокрема її структури на міському рівні, на розвиток інтелектуального потенціалу дитини.

Мета публікації полягає у визначенні чинників розвитку інтелектуального потенціалу учня та системи переструктурування загальноосвітніх закладів з метою створення умов ефективного вибору учнем варіативної складової навчального плану.

Виклад основного матеріалу. Селестен Френе передбачав, що «школа майбутнього буде орієнтована на дитину», акцентував увагу на необхідності створення оптимальних, сприятливих умов, на забезпеченні природного прагнення дитини до знань, створенні сприятливих умов для саморозвитку, розвитку індивідуальних творчих можливостей дитини та природної потреби у самореалізації [1, с. 72].

Поняття дитиноцентризму як врахування сьогочасних виявів цікавості та потреб дітей до тих чи інших видів пізнавальної діяльності зазнало нового трактування із виникненням нової педагогічної течії педоцентризму (гр. *país* – дитина, лат. *centrum* – центр, середовище). Науковці розширили коло умов, які мають суттєвий вплив на можливості соціалізації дитини, і включаються в поняття дитиноцентризму, зокрема фізіологічний та психічний розвиток, місце гігієни у зміцненні здоров'я дитини, профілактичної та колективної навчально-виховної діяльності школи.

Отже дитиноцентризм у педагогічній проекції – це опора у процесі навчання і виховання кожної конкретної дитини на розвиток її природних задатків і здібностей. Виходячи із цього, термін дитиноцентризм необхідно розглядати як принцип реалізації особистісно-орієнтованої моделі виховання дитини, завдання якої є підвищення ефективності її самореалізації на засадах гуманізації навчально-виховного процесу, формування комплексу компетентностей, що носять життєствердний характер, посилюють мотивацію, стимулюють до творчої діяльності, посилюють увагу до загальнолюдських цінностей.

Таким чином, концепція дитиноцентризму дає можливість визначити базові пріоритети в перспективах розвитку освіти – у першу чергу перейти від вкладання в свідомість дитини непомірного обсягу знань до формування здатності оперативно отримувати інформацію, аналізувати, опрацьовувати, узагальнювати, робити об'єктивні висновки та приймати ефективні рішення на основі інноваційного, креативного мислення, що спирається на розвинені інтелектуальні якості конкретної особистості.

Кращий результат у розвитку особистості, на думку Я. А. Коменського, може бути досягнутий за умови систематичного спостереження за нею з метою виявлення її вікових та індивідуальних особливостей, опори на них у процесі навчання та виховання.

Відомі педагоги-просвітителі Ж. Ж. Русо, Й. Г. Песталоці сформулювали принцип природовідповідності як один із чинників ефективного розвитку особистості, що ґрунтовно розкрив видатний український філософ і педагог Г. Сковорода. Глибоко розвиваючи думку своїх попередників, він формулює ідею "спорідненого", тобто природовідповідного, виховання. Григорій Сковорода дотримувався ідеї унікальності духовної місії кожної людини в цьому світі та наповненості для її виконання відповідними природними задатками. Звідси, на його думку, виникає можливість досягнення успіху кожною людиною в тій чи іншій діяльності за умови її відповідності індивідуальним природним здібностям та задаткам. У зв'язку із цим Г. Сковорода вказував, що головним для педагога є пізнання і вдосконалення природних здібностей кожної людини [2, с. 112].

До наполегливого вивчення психологічної природи особистості за допомогою спостережень і дослідів як умови ефективного впливу на її розвиток, закликав у другій половині XIX століття К. Ушинський. Він зазначав: «Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона повинна насамперед пізнати її так само в усіх відношеннях» [3, с. 344]. Аналізуючи різні вікові періоди, він вказував на специфічність прояву психічних характеристик

дитини.

Низку якостей, що є базовими чинниками формування творчої особистості, виділив та схарактеризував В. Сухомлинський. Він визначив сукупність якостей як чинників розвитку інтелектуального потенціалу дитини, що забезпечують розвиток творчої активності, зазначених нижче:

- спостережливість, для розвитку якої Василь Олександрович уміло використовував як засіб впливу, багатогранну оточуючу природу;
- допитливість (через насичення навчального матеріалу привабливим змістом);
- творчий інтерес (через творчу організацію навчально-виховного процесу);
- розвинене мислення (через використання на уроці прийомів, що стимулювали до роздумів та міркувань);
- проблемне бачення (через включення учнів у розв'язання проблем суспільного життя школи та села);
- здатність до дослідницької діяльності (через включення дітей в різноманітну позаначальну дослідницьку діяльність);
- аналіз і синтез, ширина, глибина та стійкість пізнавального інтересу, розвинута уява, фантазія, кмітливість, наполегливість (через включення учнів у різнопланову гурткову роботу).

Василь Олександрович не тільки виділив та схарактеризував означені якості, а й розробив ґрунтовні методики їх розвитку та приділяв належну увагу їх реалізації в практиці роботи педагогічного колективу Павлівської середньої школи. Важливе місце в педагогічному досвіді педагога займають умови, дотримання яких у педагогічному процесі дозволяє ефективно впливати на розвиток інтелектуального творчого потенціалу конкретної дитини, зокрема: уміння визначити індивідуальні творчі риси конкретного учня; створення середовища свободи вибору творчої діяльності, свободи самореалізації, свободи самоствердження; формування інтелектуального поля розвитку дитини через підбір змісту позапрограмового матеріалу для кожної конкретної дитини; включення учнів у різнопланову творчу діяльність на основі їх індивідуального вибору з урахуванням інтересів, потреб, нахилів та задатків; створення різновікового згуртованого колективу; формування комфортного творчого середовища; стимулювання пізнавальної цікавості; формування в учнів "майстерності рук"; розбудова матеріальної бази для організації різнопланової творчої діяльності учнів.

Провідним у формуванні творчої, креативної особистості школяра В. Сухомлинський вважав принцип дитиноцентризму, опору на індивідуальні психічні, анатомо-фізіологічні особливості конкретної дитини в процесі становлення на різних вікових етапах розвитку; всебічне, глибоке розуміння індивідуальності кожної окремої дитини; формування сприятливого середовища для розкриття інтелектуального, творчого потенціалу учня; конструювання процесу розвитку творчої особистості кожної конкретної дитини, дотримання педагогіки співробітництва в організації навчально-виховного процесу, широке, поетапне використання в практиці педагогічної діяльності ідей розвивального навчання. Широкого застосування в педагогічному досвіді видатного педагога набули уроки мислення, подорожі до джерел живого слова, дослідницька діяльність, технічна творчість, мистецтво [4, с. 75].

Отже, на сучасному етапі реформування освіти доцільно враховувати весь комплекс чинників що забезпечують ефективність розвитку інтелектуального потенціалу особистості.

При цьому слід розвести поняття "задатки" і "здібності" як індивідуально особистісні характеристики дитини, як чинники її успішної соціалізації. Слід зазначити, що поняття – "задатки" має широкий спектр визначень, які розкривають їхнє місце в системі формування особистості та характеризують взаємозв'язки ними встановлювані. Зазначимо деякі з них:

- природжені успадковані або набуті зачатки яких-небудь рис, здібностей або властивостей [5, с. 294];
- природжені анатомо-фізіологічні особливості організму, головним чином його нервової системи й органів чуття, що виступають як природні, органічні передумови розвитку здібностей людини, однак самі їх не визначають. Для розвитку здібностей (навіть за найкращих задатків) необхідні відповідні суспільні умови, а також діяльність людини в певному напрямі. Якщо людина, що має навіть особливі задатки, не розвиває їх через відповідну діяльність, у неї не

будуть розвиватися здібності. Задатки людини різноманітні і можуть розвиватися в різних напрямках. На основі одних і тих самих задатків можуть розвиватися різні здібності залежно від умов життя й діяльності людини [6, с. 129];

– природні передумови здібностей, уроджені анатомо-фізіологічні особливості нервової системи і мозку, що складають природну основу розвитку здібностей [7, с. 143].

Таким чином, на думку багатьох вчених, умовою успішної самореалізації особистості є наближення змісту освіти до її індивідуальних інтересів, потреб, здібностей та задатків. Зокрема відомий український філософ і педагог Г. Сковорода наголошував, що в кожній дитині з її народження закладено природою таємний "закон сродності", природжені зачатки здібностей, нахилів, властивостей до певного виду діяльності і зазначав, що завдання освіти створити умови для їх розкриття [8, с. 45].

Відтак, розвиток інтелектуального потенціалу дитини – це насамперед розвиток її здібностей, в основі яких лежать індивідуальні задатки, на які впливає низка чинників. Серед них важливе місце посідає структура системи загальної середньої освіти, що має забезпечити оптимальні умови такого розвитку. До комплексу цих умов відноситься відповідність змісту освіти інтересам, потребам, здібностям, а головне задаткам особистості. Саме забезпечення цієї умови закладається в модель особистісно орієнтованої системи освіти. Реалізація цієї моделі пов'язана із низкою проблем, найсуттєвішою з яких є те, що існуюча система освіти будувалася без урахування можливості широкого вибору учнями варіативної складової навчального плану як умови індивідуальної самореалізації. Такий вибір стає реальним тільки за наявності 5–6 паралелей кожного класу, а отже 5–6 напрямів вибору предметів варіативної складової навчального плану. На сьогодні у системі освіти є наявною більшість шкіл з однією чи двома паралелями класів, а отже, вибір предметів варіативної складової навчального плану належить не учневі, а школі, що нівелює саму сутність ідеї індивідуального вибору як умови ефективної самореалізації особистості.

Сучасна концепція освіти передбачає створення умов для розвитку здібностей на основі врахування інтересів, потреб та задатків особистості. З цією метою в навчальних планах кожного освітнього рівня передбачено години варіативної складової. У початковій школі до 2-х годин, у середній і старшій – до 4-х годин на тиждень, що дає можливість учневі обрати той напрям освітньої діяльності, який відповідає його інтересам, потребам, здібностям, а головне його задаткам. При цьому важливо враховувати, що інтереси і потреби у більшості учнів будуть змінюватися від класу до класу. Створюючи умови для їх реалізації в кожному наступному класі, ми неодмінно будемо сприяти наближенню навчально-виховного процесу до відповідності власним задаткам та здібностям конкретної дитини і, як результат, зміні мотивації та підвищенню ефективності зазначеного процесу.

Таким чином, сучасна концепція особистісно-орієнтованої освіти передбачає, з одного боку, можливість широкого вибору дисциплін варіативної частини навчального плану, а з другого – забезпечує поступове їх наближення до власних задатків, що має завершитися до закінчення основної школи, тому що учень продовжить навчання у старшій школі відповідно до обраного профілю. Отже, навчання у старшій профільній школі буде спрямоване не тільки на підготовку до усвідомленого вибору професії, а й до успішного складання зовнішнього незалежного оцінювання і ефективного навчання у ВНЗ за обраним фахом.

При цьому недостатньо самої можливості вибору школою змісту варіативної частини навчального плану. Важливою складовою є її якісне розкриття, що передбачає відповідний рівень підготовки вчителя, через опрацювання варіативних курсів у ВНЗ або через проходження спеціальної курсової підготовки, що розширює фаховий рівень (зміст, технологію, методику) роботи вчителя і дає можливість спеціалізуватися на вивченні відповідних предметів. Разом з тим ефективність курсової підготовки залежить від мотивації педагога, якою є довгострокова гарантована перспектива використання набутих знань, тобто стабільне викладання опрацьованих предметів варіативної складової навчального плану. На даному етапі в умовах існуючої структури освіти така можливість не є гарантованою оскільки, по-перше, перелік варіативних предметів носить обмежений характер, у зв'язку з відсутністю достатньої кількості паралелей кожного класу, а по-друге, як наслідок, вибір предметів варіативної складової

навчального плану належить не учневі і не вчителю, а школі. Іншим чинником якості викладання предметів варіативної складової навчального плану є ефективність обміну досвідом, тобто система методичної роботи в межах міста, територіального округу, області. Знову ми зустрічаємося з проблемою, в основі якої лежать ті ж самі причини, зокрема, відсутність стабільних предметів варіативної частини навчального плану, а значить відсутність стабільних носіїв навчально-методичного досвіду і, як наслідок, неефективність системи накопичення досвіду. Окрім цього, приведений взаємозв'язок негативних чинників породжує меншовагітне ставлення до предметів варіативної складової навчального плану. А звідси постає ще одне дуже важливе навчально-методичне завдання, а саме: потребує зміни філософія освітньої діяльності загальноосвітньої школи, переорієнтація уваги педагогічного колективу з виконання інваріантної частини навчального плану на індивідуальний розвиток особистості кожного школяра. Потребує зміни оцінка інваріантної й варіативної складових навчального плану не як окремих частин, а як складових одного комплексу змісту, що покликані підсилювати одна одну.

Ще одним важливим завданням навчально-методичного характеру, яке може суттєво впливати на якість особистісного розвитку школяра, постає завдання закріплення викладання предметів варіативної складової навчального плану за найбільш кваліфікованими вчителями з високим атестаційним званням, з відповідальністю в межах школи, міста, регіону, за якість методичної роботи з конкретного предмета.

Окремої уваги потребує організація освітньої роботи з обдарованими дітьми. Однією з форм такої роботи вже традиційно вважається підготовка кращих учнів до участі в предметних олімпіадах. Але така форма роботи носить епізодичний характер, а, отже, обмежує можливості синергетичного руху учня в пізнавальному навчальному процесі. Окрім того, така форма не передбачає передачу відповідальності за якість підготовки обдарованої дитини від фахівця нижчого рівня до фахівця вищого рівня, що уявляється вкрай важливим у розвитку обдарованості. Ще однією традиційною формою роботи з обдарованими дітьми є формальне визначення закладів для роботи з обдарованими дітьми (лицей, гімназій, колегіумів чи інших типів освітніх закладів). Як правило, по-перше, відбір до них носить формальний характер, а по-друге, недооцінюється вікова еволюція інтересів, потреб та здібностей дитини.

Більш доцільною уявляється форма роботи з обдарованими дітьми, що проводиться на базі оздоровчих таборів і носить характер предметних навчально-методичних курсів, тривалістю до 10 днів один чи два рази на рік. Вони проводяться по чергово із залученням кращих учнів з конкретного предмету та класу зі всієї області. Така форма дає можливість, по-перше, залучити до їх проведення не тільки тих вчителів, яким делегована відповідальність за якість підготовки обдарованих дітей в межах області. Це, як правило, учителі що мають звання вчителя-методиста чи заслуженого вчителя, та викладачі вищих навчальних закладів. По-друге, необхідно систематизувати роботу на рівні всієї області як у плані охоплення кращих учнів, так і в плані діагностики досягнутих ними рівнів та конструювання перспектив індивідуального розвитку.

Таким чином, повинна бути вибудована освітня модель, яка по-перше, дозволить кожній дитині розвиватися відповідно до своїх індивідуальних інтересів, потреб і здібностей; по-друге, підвищить рівень методичної підготовки; по-третє, забезпечить можливість організації ефективної освітньої роботи з обдарованими дітьми.

Центрами цієї роботи мають стати базові навчальні заклади: відокремлена початкова школа, середня школа, старша профільна школа.

Звідси виникає необхідність реорганізації загальноосвітніх закладів за освітніми рівнями. Об'єднання декількох шкіл та виділення кожного освітнього рівня в окремий навчальний заклад дозволить збільшити кількість паралельних класів до 5–6, що розширить можливості вибору учнями предметів варіативної складової навчального плану, а також суттєво сприятиме підвищенню методичного рівня вчителів щодо їх викладання.

Одним із пріоритетів у реорганізації загальноосвітніх навчальних закладів має бути виокремлення старшої профільної школи в окремий заклад, що створить оптимальні умови старшокласникам з одного боку, вибору профілю, який би відповідав їх інтересам, потребам, здібностям та задаткам, а з другого – підвищував ефективність підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання.

На вирішення означеної проблеми профільної підготовки старшокласників, спрямовані державні заходи, зокрема збільшення варіативної складової навчальних планів у старшій школі (Наказ МОН України від 07.08.2015 р. № 855 «Про внесення змін до типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів»).

На жаль, у більшості сучасних навчальних закладів вибір профілю учнями унеможлиблюється відсутністю, або малою кількістю паралельних класів (1-2), а також невеликою наповнюваністю класів учнями, що виключає можливість поділу класу на підгрупи.

У зв'язку з цим незаперечним є той факт, що суттєвих змін потребує не тільки система закладів освіти, а й система підготовки вчителів до роботи в старшій профільній школі. Зокрема виникає необхідність розширення вищими педагогічними навчальними закладами переліку спеціалізацій, запровадження тих, що відповідали б профілям навчання старшої школи.

Висновки. Таким чином, виокремлення базових шкіл за окремими освітніми рівнями підвищить ефективність розвитку інтелектуального потенціалу як умови успішної соціалізації особистості та буде сприяти:

- створенню оптимальних умов для розвитку матеріально-технічної та навчально-методичної бази навчального закладу відповідно до освітнього рівня;

- розширенню можливості вибору предметів варіативної частини навчального плану конкретним учнем, а отже, підвищенню рівня його мотивації та самореалізації в освітній діяльності;

- підвищенню рівня педагогічної майстерності, професійної компетентності вчителів, стимулюванню до пошуку і запровадження сучасних освітніх методик реалізації варіативної складової навчального плану;

- зміні філософії освітньої діяльності педагогічних колективів, що забезпечить переорієнтацію їхньої уваги з реалізації загальноосвітньої складової навчального плану на індивідуально-особистісний розвиток дитини;

- розвитку на їх базі потужних центрів методичної роботи в регіоні;

- підвищенню ефективності освітньої роботи з обдарованими дітьми.

Звичайно проблема розвитку інтелектуального потенціалу дитини не вичерпується приведеними розвідками і потребує подальших наукових пошуків зокрема, в напрямку організації методичної роботи в умовах переходу системи освіти на особистісно-орієнтовну модель організації навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч. посібн./М. В. Левківський, О. М. Микитюк. [за ред. М. В. Левківського] – Харків : «ОВС», 2002. – 240 с.
2. Сковорода Г. Твори: у 2т. [2-е вид, виправ.] – К. : ТОВ «Видавництво «Обереги», 2005. – Т. 1. – 2005. – 327 с.
3. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори / К. Д. Ушинський. – К. : Рад. шк., 1949. – 417 с.
4. Сухомлинський В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1988. – 272 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
6. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
7. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар. – Х. : Прапор, 2004. – 640 с.
8. Дічек Н. Шлях до щастя Григорія Сковороди / Н. Дічек // Шлях освіти. – 2002. – № 4 – С. 43–48.

В. Ф. Решетняк

РАЗВИТИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА КАК УСЛОВИЕ УСПЕШНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ

В статье рассмотрена проблема структурирования общеобразовательных учреждений как условие развития интеллектуального потенциала ученика в условиях перехода системы

образования на личностноориентированную модель обучения. Обоснована необходимость приведения общеобразовательного процесса с учетом задатков и способностей ученика как условия повышения эффективности познавательной деятельности.

Ключевые слова: система образования, образовательные уровни, задатки, способности, детоцентризм, природосоответствие, личностно-ориентированная система образования, структура образовательных учреждений, обмен опытом, методическая работа.

V. Reshetnyak

THE DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL POTENTIAL AS A CONDITION OF SUCCESSFUL PERSONALITY SOCIALIZATION

The article considers the problem of structuring the educational institutions as a condition of developing pupil's intellectual potential in the conditions of transiting educational system on personality-oriented learning model. In particular, the possibilities of bringing educational process taking into account pupil's inclinations and abilities as a condition of increasing cognitive activity efficiency.

Keywords: education system, educational levels, makings, ability, child-centrism, nature accordance, pupil-oriented education system, the educational institutions structure, experience and methodical work exchange.

УДК 378. 370.013

С. М. Грицай

ХАРАКТЕРИСТИКА СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ

Демократизація української держави та її інтеграція в європейський простір спонукають до реформування системи освіти. Ускладнення розвитку українського суспільства в умовах глибокої трансформації передбачає активне залучення молоді до участі в державотворчих процесах. У політичній сфері молодь здатна здійснити значну підтримку новобраного політичного курсу, сприйняти європейські демократичні цінності з урахуванням власних національних традицій. Об'єктивно виникає запит суспільства на створення умов для формування політичної культури громадян і перш за все учнівської та студентської молоді. Це завдання виконати належним чином якісно і продуктивно можуть інституції освіти.

Ключові слова: політична культура, характеристика, структурні компоненти, аксіологічний, когнітивний, операційний, суб'єктний, політична компетентність, громадянська позиція, політична зрілість.

Постановка проблеми. У статті розкрита характеристика структурних компонентів політичної культури вчителя враховуючи сучасні особливості трансформації розвитку громадянського суспільства.

Перед сучасним вчителем постає важливе завдання – сформуванню у молодого покоління комплекс особистих якостей характеру, найважливіших людських почуттів, які б спонукали молодь до позитивних дій і вчинків громадянина, а також допомогли б сформуванню усвідомлену суспільно-політичну поведінку школярів. Автором стверджується, що проблему формування політичної культури вчителя не можливо вирішити без чіткого уявлення про її структуру.

Аналіз останніх досліджень. З метою вироблення власної позиції щодо визначення структурних компонентів політичної культури вчителя нами було проаналізовано наукові праці, в яких досліджуються:

- 1) сутність та структура політичної культури особистості (Г. Амінев, Б. Багіров, В. Бебик, В. Васильєв, А. Еришев, Є. Зеленов, А. Копаньова, В. Ребкало та інші);
- 2) структура професійної культури вчителя, оскільки політичну культуру розглядаємо як її складову (В. Гриньова, Н. Крилова, В. Сластьонін, О. Шевнюк, Г. Шевченко та інші);
- 3) різні аспекти професійної культури розглядали І. Бех, Г. Біленька, Г. Бугайцева,